

KOMPARACE SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE A SLOVENSKÉ REPUBLICE

COMPARISON OF THE CRIME PREVENTION SYSTEM IN THE CZECH REPUBLIC AND THE SLOVAK REPUBLIC

Milan Kocík¹

Abstrakt

Předložený článek se zaměřuje na představení systému prevence kriminality v České republice. V úvodní části příspěvku je vymezeno základní pojmosloví zkoumané oblasti s legálním a sociálním pojetím kriminality a předložením základních pojmů prevence kriminality. Prevence kriminality v České republice zahrnuje široký komplex rozdílných subjektů, které vytváří víceúrovňový systém. V článku je provedena analýza jednotlivých úrovní prevence kriminality a předložen výčet zúčastněných subjektů. V závěrečné části je provedena komparace se systémem prevence kriminality v Slovenské republice.

Klíčová slova

kriminalita, prevence kriminality, systém prevence kriminality, strategie

Abstract

The presented article focuses on the introduction of the crime prevention system in the Czech Republic. In the introductory part of the contribution, the basic terminology of the researched area is defined with the legal and social concept of crime and the presentation of the basic concepts of crime prevention. Crime prevention in the Czech Republic includes a wide complex of different entities that create a multi-level system. The article analyzes individual levels of crime prevention and presents a list of participating entities. In the final part, a comparison is made with the crime prevention system in the Slovak Republic.

Keywords

crime, crime prevention, crime prevention system, strategy

¹ Katedra trestního práva, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni

ÚVOD

Pořádek a bezpečí v každodenním životě je klíčovým problémem, který zajímá jak občany, tak státní i samosprávné subjekty. Potřeba bezpečí je dle Maslowovy pyramidy² druhou nejdůležitější potřebou člověka. Bezpečí (bezpečnost) je pojem, který je terminologicky velmi široký pojem, který pro potřeby předloženého příspěvku si autor dovolí vyspecifikovat jako společenský systém zajišťující obranu společných hodnot občanů. Zajištění bezpečí pro své občany je základním úkolem státu. V souvislosti s dosažení co nejvyššího stupně bezpečnosti musí kompetentní orgány státu i další subjekty stanovit koncepci a program preventivní a asistenční činnosti prevence kriminality. Koncept preventivní činnosti by měl zahrnovat široký a účinný interresortní komplex opatření proti kriminalitě a souvisejícím nepřipustným jevům. Měl by zakomponovat preventivní aktivity církví, spolků, nadací apod. a koordinovat sociální politiku státu i veřejné sféry v úsilí eliminovat projevy kriminality a dalších protisociálních jevů (Porada et al., 2022). Cílem předloženého příspěvku je předložit systém prevence kriminality v České republice s následnou komparací se systémem prevence kriminality Slovenské republiky.

ZÁKLADNÍ POJMY ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

Výrazným narušitelem a iniciátorem pocitu ohrožení je sociální jev, který je součástí každého společenství – kriminalita. Přes snahu mnoha kriminologů a sociologů nelze předložit obecně přijímanou základní definici tohoto jevu a přesné vymezení tak vychází z většího množství definičních kompilátů. Obecně lze konstatovat, že kriminalita je negativní jev, který narušuje harmonický vývoj společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita, jež narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální i materiální škody. Zároveň způsobuje jednotlivým obětem škody psychické, fyzické i společenské. Nelze opominout důležitý fakt, že kriminalita má vysokou potenci vyvolat ve společnosti atmosféru strachu, nedůvěry a nejistoty (Svatoš, 2013). Většina autorů upozorňuje na nutnost rozlišovat mezi sociálním a legálním pojetím kriminality. Socializující chápání kriminality vysvětluje Holcr jako chování a jednání, které sice není trestněprávně sankcionované, ale je společensky nepřijatelné (Holcr et al., 2008). Legální pojetí kriminality chápe tento jev úžeji jako trestnou činnost. Výhodou legálního pojetí kriminality je jeho určitost, terminologická preciznost a tedy obecně přijímaná významová jednoznačnost. Výhodou sociálního pojetí je naopak jeho relativní komplexnost zahrnující i etiologické faktory podporující vznik trestné činnosti jako extrémní formy společensky nežádoucího chování. V evropských zemích je upřednostňováno legální pojetí a kriminalita je tradičně ztotožňována s trestnou činností. (Holcr et al., 2009)

² Maslowova pyramida potřeb je hierarchie pěti základních lidských potřeb, kterou definoval v roce 1943 americký psycholog Abraham Harold Maslow (1908–1970).

Kontrola kriminality je realizována dvěma subsystémy kriminální politiky – subsystémem represivních³ a preventivních opatření. Z poznatků mnoha vědních oborů se ukazuje, že negativním jevům, vyskytujících se napříč společnostmi, je daleko lepší předcházet, než je následně komplikovaně a finančně nákladně řešit. Preventivní strategie se stávají vedle represivních strategií minimálně rovnocennou složkou kontroly kriminality (Zapletal et al., 2009). Jako je relativně problematické přesně vymezit kriminalitu, je taktéž problematické definování samotného pojmu a obsahu prevence kriminality. Prevenci (odvozenou z latinského *praevenire*) lze chápat jako určitý zákrok předem. Opatření, jehož primárním cílem je předejít vzniku nějakého nežádoucího jevu, a pokud tento již vznikne, tak opatření směřující k jeho omezení a deeskalaci. V takto široce pojatém vymezení lze prevenci kriminality vnímat jako veškerá opatření směřující k eliminaci trestné činnosti před jejím započítím, případně před jejím pokračováním. Přestože nelze předložit jednu univerzální definici prevence kriminality, lze určit základní znaky, které preventivní opatření musí vykazovat. Prevence musí vycházet z analýzy jevu, kterému chce předcházet. K analyzovanému jevu je třeba přistupovat z hodnotícího hlediska, dle kritéria vztahu daného k integritě a optimálnímu fungování příslušného systému. Důležitá je orientace preventivních opatření na budoucnost se současným prognózováním pravděpodobnosti výskytu daného jevu. Ve své aktivitě je prevence kriminality záměrně působení s přesně vymezeným cílem za využití rozličných forem a metod. (Firstová a Zámek, 2021)

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI PREVENCE KRIMINALITY

Česká republika se řadí mezi moderní demokratické země, které v zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku podporují preventivní přístupy. Za tímto účelem vytváří vhodné systémové, organizační i finanční předpoklady. Česká republika se v oblasti mezinárodní spolupráce na poli prevence kriminality soustředí především na zastoupení v nejdůležitějších světových a evropských orgánech zastřešujících tuto spolupráci a udávajících směr preventivní politiky. Jde především o zastoupení v rámci Organizace spojených národů (OSN). Česká republika tak při tvorbě strategických preventivních cílů postupuje v souladu s doporučeními Komise pro prevenci a trestní justici (Commission for crime Prevention and criminal Justice, CCPCJ), která je orgánem OSN a svými doporučeními formuluje mezinárodní politiky v oblasti boje proti kriminalitě. Od roku 2004 je Česká republika též členem Evropské sítě prevence kriminality (European Crime Prevention Network, EUCPN), která je mezinárodní platformou zaměřenou na spolupráci v oblasti prevence trestné činnosti. Česká republika je také velmi aktivní v oblasti tvorby technických norem prevence kriminality na mezinárodní úrovni, kde plní roli sekretariátu technické komise CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov.

³ Trestní represe je chápána jako jeden z nástrojů přispívajících ke kontrole kriminality. Trest je vnímán jako prostředek, kterým se společnost brání páčání trestné činnosti.

STRATEGIE PREVENCE KRIMINALITY

Témata prevence kriminality se pravidelně stávají součástí priorit programových prohlášení vlád. První Strategie prevence kriminality byla přijata v roce 1996 a od té doby se v České republice formuje a vyvíjí systém prevence kriminality na celorepublikové i místní úrovni a rozvíjí se přístupy a postupy státní správy i samospráv v preventivním přístupu k řešení jednotlivých druhů kriminality (trestné činnosti i přestupků) a kriminálně rizikových jevů, k řešení komplexní bezpečnostní situace v ohrožených lokalitách, k zacházení s oběťmi a pachateli trestné činnosti. Posiluje se spolupráce a vzájemná koordinace partnerů v oblasti prevence kriminality. Rozvíjí se mezinárodní spolupráce. Dne 6. dubna 2022 vláda ČR schválila svým usnesením č. 276 novou Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027 (dále jen „Strategie“). (Ministerstvo vnitra České republiky, 2024b)

Strategie byla zpracována z podkladů resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality ve spolupráci se samosprávami. Strategie vymezila pro stanovené období sedm základních oblastí, dle kterých zejména:

1. Rozvíjí systém prevence kriminality a finanční podpory aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.
2. Poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.
3. Se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.
4. Uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.
5. Rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.
6. Sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.
7. Aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE

Od vzniku samostatné České republiky začala vláda postupně vytvářet i systém prevence kriminality. Společenské, politické a ekonomické změny po roce 1989 přinesly výrazný nárůst kriminality a vznik nových sociálně patologických jevů, na které stávající bezpečnostní složky nedokázaly adekvátně reagovat. Vznikla tak silná společenská diskuse o limitech trestní politiky a její schopnost reagovat na kvantitativní i kvalitativní změny ve vývoji kriminality. V přímé konfrontaci s nově transformovanou kriminalitou represivní opatření dosahují v některých oblastech svých limitů a vyvstává potřeba aktivizace dalších prostředků kontroly kriminality. V letech 1993 a 1994 učinila vláda v tomto směru zásadní kroky. Uložila zainteresovaným orgánům (usnesení č. 22 ze dne 20. ledna 1993) předložit „Návrh programů sociální prevence a prevence kriminality“, uložila ministru vnitra (usnesení č. 617 ze dne 3. listopadu 1993) zřídit Republikový výbor pro prevence kriminality a schválila (usnesení č. 341 ze dne 15. června 1994) „Program sociální prevence a prevence kriminality – aktuální stav a východiska do roku 1996“. Dále vláda uložila úkol vypracovat příslušné resortní programy v oblasti prevence kriminality. (Kocábek, 2008)

V České republice je systém prevence kriminality vybudován na třech úrovních:

1. Republiková
2. Krajská
3. Lokální

Republiková úroveň prevence kriminality

Republiková úroveň představuje strategický rámec realizace prevence kriminality vytvářející preventivní politiku vlády a koordinaci aktivit jednotlivých subjektů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality. Republikový výbor pro prevenci kriminality je meziresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při ministerstvu Vnitra. Zřízen byl usnesením vlády č. 617 ze dne 3. listopadu 1993. Předmětem činnosti Republikového výboru pro prevenci kriminality (dále jen Výbor) je vytvářet a sjednocovat koncepci preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a metodicky pomáhat při její realizaci na všech úrovních veřejné správy. Dle čl. 2 Statutu Republikového výboru pro prevenci kriminality:⁴

- a) koordinuje činnost ústředních orgánů státní správy v oblasti prevence kriminality jako součásti politiky vnitřní bezpečnosti státu a veřejného pořádku,
- b) předkládá vládě České republiky Strategii prevence kriminality, jako výchozí dokument, který stanovuje priority preventivní politiky pro stanovené období,
- c) každoročně vyhodnocuje cíle a úkoly vyplývající ze Strategie prevence kriminality a předkládá vládě České republiky zprávu o jejich plnění,

⁴ Statut nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2017, na základě jeho schválení usnesením vlády České republiky ze dne 16. listopadu 2016 č. 1007 a změněný usnesením vlády České republiky ze dne 19. června 2018 č. 400 a usnesením vlády České republiky ze dne 6. dubna 2022 č. 276.

- d) schvaluje žádosti o dotace v rámci Programu prevence kriminality pro územní samosprávné celky, výši poskytnutých dotací a vyhodnocuje účinnost Programu,
- e) projednává informace o dalších dotačních programech resortů zastoupených ve Výboru v oblasti prevence kriminality,
- f) v součinnosti s vyššími územně samosprávnými celky se metodicky podílí na posuzování, zpracování a realizaci projektů prevence kriminality respektujících místní podmínky,
- g) podle potřeby doporučuje relevantní legislativní a další (např. technické) normy týkající se prevence kriminality,
- h) podílí se na vzdělávání pracovníků působících v oblasti prevence kriminality, především manažerů prevence kriminality krajů a obcí,
- i) spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi, odbornými profesními sdruženími, s akademickou sférou, vědecko-výzkumnými institucemi a dalšími subjekty v oblasti prevence kriminality, a rovněž s hromadnými sdělovacími prostředky,
- j) posiluje mezinárodní spolupráci v oblasti prevence kriminality.

Na úrovni ministerstev a jim podřízených subjektů tak vznikají resortní strategie, koncepce prevence a programy prevence kriminality vycházející z jejich věcné působnosti. Výbor se skládá z 28 členů. Předsedou je ministr vnitra, výkonným místopředsedou náměstek ministra vnitra, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality. Mezi další členy patří: Asociace krajů České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstva financí, Ministerstva obrany, Ministerstva práce a sociálních věcí – oblast rodinné politiky a ochrany práv dětí, Ministerstva práce a sociálních věcí – oblast sociálních služeb a sociální práce, Ministerstva pro místní rozvoj – Odboru pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstva spravedlnosti – oblast trestní politiky, Ministerstva spravedlnosti – oblast trestní legislativy, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra – ředitel odboru, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality, Ministerstva vnitra – vedoucí oddělení, do jehož gesce spadá oblast prevence kriminality, Ministerstva vnitra – oblast bezpečnostní politiky, Ministerstva zdravotnictví, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, Nejvyššího státního zastupitelství, Policejního prezidia České republiky – oblast vnější služby, Policejního prezidia České republiky – oblast služby kriminální policie a vyšetřování, Policejního prezidia České republiky – republikový koordinátor prevence kriminality Policie ČR, Probační a mediační služby České republiky, Soudcovské unie České republiky, Svazu měst a obcí České republiky, Úřadu vlády České republiky – Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Úřadu vlády České republiky – Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Dle jednacího řádu Republikového výboru pro prevenci kriminality⁵ zasedá pravidelně podle plánu činnosti, který schvaluje Výbor vždy na následující pololetí. Výbor je svoláván zpravidla jedenkrát měsíčně, nejméně šestkrát v průběhu kalendářního roku.

⁵ Jednací řád nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2017, na základě jeho schválení usnesením vlády České republiky ze dne 16. listopadu č. 1007.

Krajská úroveň prevence kriminality

Koordinace prevence kriminality na úrovni krajů je důležitým tématem, které se týká úsilí o snížení kriminality a zlepšení bezpečnosti na místní úrovni. Na krajské úrovni jde o koordinaci a realizaci preventivních aktivit na území příslušného kraje. Úkolem je zprostředkovávání informací mezi ministerstvy a obcemi a využívání dotačních aktivit. Kraje postupují při realizaci preventivních aktivit v souladu s vládou schválenou Strategií prevence kriminality, které v rámci vymezené místní působnosti kraje koordinují prostřednictvím manažerů prevence.⁶ Obsah činnosti manažera prevence lze rozdělit na čtyři základní oblasti – koncepční, koordinační, metodickou a materiální. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2024a)

Lokální úroveň prevence kriminality

Prevence kriminality realizovaná na místní úrovni směřuje ve svém důsledku k naplňování opatření prevence kriminality. Cílem je optimalizovat působnost prevence kriminality s ohledem na místní situaci, potřeby a možnosti. Na lokální úrovni se do prevence kriminality zapojují samosprávné orgány obce, orgány vykonávající přenesenou působnost státu, státní subjekty a nestátní neziskové organizace, podnikatelské subjekty či samotní občané. Města a obce, které postupují v oblasti prevence kriminality v samostatné působnosti, se zaměřují především na:

- Snížování výskytu delikventního chování u definovaných cílových skupin.
- Oslabení rizikových faktorů, které přispívají k výskytu delikventního jednání.
- Sběr, předávání a poskytování informací v oblasti prevence kriminality.

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

V České republice působí od roku 1990 Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP), který je pokračovatelem Výzkumného ústavu kriminologického datovaného vzniku roku 1960. IKSP je resortní výzkumná organizace, organizační složka státu zřízená Ministerstvem spravedlnosti ČR. Postavení, činnost a organizaci Institutu upravuje Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. IKSP 202/2014, ze dne 20. 6. 2014. Předmětem činnosti IKSP je kriminologický výzkum, vycházející z mezioborového přístupu, konkrétně výzkumná, studijní a analytická činnost v oblasti trestní a bezpečnostní politiky, účinnosti trestní legislativy, viktimologie a penologie, kontroly zločinnosti prostředky represe a prevence, projevů a příčin kriminality a prekriminality a souvisejících sociálně patologických jevů. Hlavním úkolem IKSP je přispívat k tvorbě kvalitní legislativy, trestní a sankční politiky, založené na vědeckých poznatcích a zaměřené na účinnější kontrolu kriminality. Za tím účelem s využitím kriminologických metod a postupů realizuje výzkum v oblasti trestní justice, bezpečnostní politiky a účinnosti trestní legislativy. Významným úkolem IKSP je zjišťování příčin a projevů kriminality jakož východních podkladů pro tvorbu preventivních aktivit. Dalším významným subjektem, sdružujícím odborníky z oblasti prevence kriminality, je Česká kriminologická společnost.

⁶ Odborník, který se zaměřuje na prevenci kriminality a spolupráci s obcemi v rámci daného kraje. Jeho úkolem je koordinovat a metodicky vést preventivní činnost v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality.

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V SLOVENSKÉ REPUBLICE

Slovenská republika se po rozpadu federace musela s nedostatky legislativních pozůstatků minulého režimu vypořádat podobně jako Česká republika. Prevence kriminality v Slovenské republice je založena na stejných mezinárodních základech a spolupráci jako Česká republika a je též tvořena stejným teoreticko definičním rámcem. *Zo spoločensko-praktického hľadiska **prevencia kriminality** predstavuje zdôvodnené, zámerné, cielavedomé, plánovité a koordinované pôsobenie na príčiny a podmienky páchania kriminality s cieľom odstrániť ich, alebo vhodným výberom foriem a metód pôsobenia štátnych a samosprávnych orgánov a mimovládnych organizácii aspoň čiastočne eliminovať negatívne prejavy a súčasne podporovať vytváranie antikriminogénnych podmienok.* (NABK, 2021)

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra Slovenské republiky definuje cíl prevence kriminality jako snahu o předcházení kriminalitě a jiné protispolečenské činnosti, tak, aby se spoluprací zainteresovaných subjektů dařilo zvyšovat kvalitu života a pocitu bezpečí všech občanů. Mezi priority prevence kriminality Ministerstvo vnitra SR uvádí:

1. Snížování míry a závažnosti kriminality a jiné protispolečenské činnosti.
2. Zvyšování bezpečnosti měst a obcí.
3. Eliminaci sociálně patologických jevů v rizikových skupinách.
4. Eliminaci propagace kriminality a jiné protispolečenské činnosti prostřednictvím všech druhů médií.

Prevence kriminality v Slovenské republice je vykonávána na třech úrovních.

1. Národní úroveň
2. Regionální úroveň
3. Místní úroveň (Ministerstvo vnútra SR, 2023)

Národní úroveň prevence kriminality

Úlohou subjektů na národní úrovni je koordinovat preventivní aktivity a národní a celospolečenské úrovni. Hlavním orgánem je Rada vlády SR pre prevenciu kriminality (Rada vlády). Čl. 1 Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality⁷ je Rada vlády poradním, iniciativním, koordinačním a odborným orgánem vlády Slovenské republiky pro oblast prevence kriminality a jiné protispolečenské činnosti. Rada vlády působí v souladu s činností vlády a jejím programovým prohlášením. Článek 2 dále specifikuje jednotlivé činnosti poradní, iniciativní, koordinační a odborné úlohy. Rada je složena z předsedy, kterým je ministr vnitra Slovenské republiky, dvou místopředsedů a dvaceti stálých členů. Mezi stálé členy Rady patří: státní tajemník Ministerstva investic SR, státní tajemník Ministerstva vnitra SR, státní tajemník Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny SR, státní tajemník Ministerstva školství, vědy, výzkumu a sportu SR, státní tajemník Ministerstva financí SR, státní tajemník Ministerstva obrany SR, generální ředitel sekce kontroly a boje proti korupci Úřadu vlády SR, zplnomocněnec vlády SR pro rómské

⁷ Schválený usnesením vlády SR č. 849 ze dne 8. 12. 2010, ve znění usnesení vlády SR č. 27 ze dne 18. 1. 2024.

komunity, prezident Policajného sboru, prezident Hasičského a záchranného zboru, ředitel Vojenskej polície Ministerstva obrany SR, generální ředitel sekce veřejné správy, ředitel odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra SR, prezident sdružení náčelníků obecních a městských policií Slovenska, zástupce sdružení měst a obcí Slovenska, zástupce vyšších územních celků, zástupce Slovenské asociace poštovní, zástupce mimovládní organizace.

Regionální úroveň prevence kriminality

Na regionální úrovni je orgánem prevence kriminality obvodní úřad v sídle kraje, který spolupracuje s vyšším územním celkem. Důraz je kladen na priority a cíle kraje. Zároveň předkládá Radě zprávu o plnění úloh a zadání. Další činnosti v oblasti prevence kriminality zabezpečuje ve spolupráci s jinými místními orgány státní správy, vyššími územními celky a dalšími subjekty na regionální úrovni prostřednictvím Krajské komisie pre prevenciu kriminality a inú protispoločenskú činnosť.

Místní úroveň prevence kriminality

Na místní úrovni je hlavním koordinačním orgánem prevence kriminality město, obec a městská část. Tyto subjekty začleňují preventivní aktivity do činnosti zřízených komisí orgánů samosprávy. Takto založené komise mají úlohu poradních a kontrolních orgánů městského, resp. obecního zastupitelstva.

LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA PREVENCE KRIMINALITY SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Z dosud uvedeného je zřejmé, že systém prevence kriminality je v České a Slovenské republice velmi podobný, založený na stejných historických základech a potřebách společnosti. Výrazný rozdíl lze nalézt v legislativní úpravě prevence kriminality obou zemí. Jedním z předpisů, k jejichž přijetí na Slovensku na rozdíl od České republiky došlo, je zákon č. 583/2008 Z. z., o prevenci kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon neobsahuje komplexní úpravu oblasti prevence kriminality, ale upravuje některé sporné otázky v daném rámci. Významné je již samotné legislativní ukotvení pojmu prevence kriminality, kterou zákon uvádí v § 3 písm. a) jako: cieľavedomé, plánovité, koordinované a komplexné pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu a inú protispoločenskú činnosť, s cieľom ich predchádzania, potláčania a zamedzovania; to sa vzťahuje aj na prevenciu inej protispoločenskej činnosti. Vedle pojmu prevence zákon v § 3 dále definuje pojmy kriminalita a jiná protispoločenská činnosť. V úvodním ustanovení § 1 zákon vymezuje svou působnost a v následujícím § 2 stanovuje každému povinnost konat podle svých možností a schopností tak, aby předcházel nebo zamezil vzniku a šíření kriminality a jiné protispoločenské činnosti. V dalších ustanovení zákon upravuje stěžejní oblasti prevence kriminality jako úpravu kompetencí jednotlivých institucí. Zákon v § 4 upravuje kompetence vlády Slovenské republiky, ministerstev a ostatních orgánů ústřední správy, okresních úřadů a jiných místních orgánů státní správy. Za významný z hlediska organizace prevence kriminality lze považovat § 14 uvedeného zákona, který zavádí povinnost orgánům veřejné moci v oblasti prevence kriminality vzájemně

spolupracovat na výkonu tohoto zákona. Druhý odstavec stejného paragrafu pak zavádí taktéž povinnost spolupráce těchto orgánů se soukromými subjekty, které se na prevenci kriminality podílí.

Strategie prevence kriminality

Na základě zákona č. 538/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispolečenské činnosti Vláda Slovenské republiky dne 19. dubna 2023 schválila v pořadí šestou strategii prevence kriminality. *Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike do roku 2028* je strategický dokument vyplývající z nutnosti ochrany života, zdraví, hmotného a nehmotného majetku a duševního vlastnictví.

Mezi priority předloženého dokumentu se řadí:

- Zefektivnění prevence kriminality.
- Práce s dětmi a mládeží.
- Prevence kriminality zaměřená na problémové oblasti.
- Výzkum, vývoj a inovace v oblasti prevence kriminality. (Ministerstvo vnútra SR, 2024)

ZÁVĚR

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že přístup ke kontrole kriminality formou subsystému prevence je v České a Slovenské republice poměrně stejný. Systém, struktura i přístup k prevenci kriminality vychází ze stejných společenských základů a požadavků a je přirozené, že v systému prevence kriminality nejsou výrazné rozdíly. Systémová kategorizace na republikovou/národní, krajskou/regionální a lokální/místní je obsahově a věcně blízká. Nejvýraznější rozdíl lze spatřovat v legislativní úpravě zkoumané problematiky. Slovenská republika přijala právní normu, která připravuje základ pro regulativní zásahy v této široké oblasti a vytváří tak legislativní oporu preventivních aktivit. Zároveň zavazuje k preventivní činnosti taxativně vymezené subjekty. Přestože diskutovanému zákonu lze vytknout přílišnou povrchnost bez hlubší úpravy vymezené problematiky, mohlo by se jednat o inspirativní podnět k právnímu ukotvení v České republice. Zde je dosud legislativní opora řešena roztržštěným segmentem právních aktů jednotlivých subjektů na republikové úrovni. Oproti tomu lze, na základě hlubší analýzy, konstatovat, že v České republice lze nalézt větší množství subjektů, etablovaných a činných v prostoru prevence kriminality. Zastřešující Institut pro kriminologii a sociálně patologické jevy je vědecky a publikačně významné těleso, které je sekundárně doplňováno aktivitou České kriminologické společnosti a širokým spektrem preventivně informačních webových stránek. Stejně tak rešerší odborné literatury a internetových zdrojů lze podpořit tvrzení, že v České republice lze vyhledat bohatší množství zdrojů explicitně zaměřených na prevenci kriminality.

SUMMARY

Crime prevention represents a significant element in the security policy of individual states. Considering the development of crime, crime prevention is becoming an integral

part of crime control. The submitted contribution defines the basic terminology of the researched area with the legal and social concept of crime and presents the basic concepts of crime prevention. The Czech Republic ranks among modern democratic countries that support preventive approaches in ensuring security and public order. For this purpose, it creates suitable systemic, organizational and financial prerequisites. A separate chapter is devoted to international cooperation in the field of crime prevention. Crime prevention in the Czech Republic includes a wide complex of different entities that create a multi-level system. The article analyzes individual levels of crime prevention and presents a list of participating entities. In the final part, a comparison is made with the crime prevention system in the Slovak Republic.

Literatura

FIRSTOVÁ, J. a ZÁMEK, D. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7676-057-8.

HOLCR, K. et al. *Kriminológia*. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-206-1.

HOLCR, K. et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3.

KOČÁBEK, P. *Systém prevence kriminality* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008. [cit. 8. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/system-prevence-kriminality>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Doporučený obsah činnosti manažera/koordinátora prevence kriminality Krajského úřadu* [online]. [cit. 8. 5. 2024a]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/doporuceny-obsah-cinnosti-manazera-koordinatora-prevence-kriminality-krajskeho-uradu.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nová Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 byla schválena vládou* [online]. [cit. 8. 5. 2024b]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/nova-strategie-prevence-kriminality-v-cr-na-leta-2022-2027-byla-schvalena-vladou.aspx>.

MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Prevencia kriminality* [online]. 2023. [cit. 8. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?prevencia-kriminality>.

MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR do r. 2028* [online]. [cit. 29. 11. 2024]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?strategia-prevencie-kriminality-a-inej-protispolocenskej-cinnosti-v-sr-do-r-2028>.

NABK [Národní Agentúra boja proti Kriminalite]. *Prevencia kriminality* [online]. 2021. [cit. 8. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.nabk.org/prevencia-kriminality>.

PORADA, V. et al. *Bezpečnostní vědy: úvod do teorie, metodologie a bezpečnostní terminologie*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-903-4.

SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. ISBN 978-80-87472-64-4.

ZAPLETAL, J. et al. *Aktuální problémy kriminologie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-316-1.

Zákon č. 583/2008 Z. z., o prevenci kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Kontakt

JUDr. Milan Kocík, MBA
Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni
Katedra trestního práva
sady Pětatřicátníků 14, 301 00 Plzeň, Česká republika
kocik5@seznam.cz